

Videotund: „Andmed ja väärandmed: kuidas andmeid kogutakse ja kasutatakse?“

Sihtrühm: 7.-12.klass

Seos riikliku õppekavaga: ühiskonnaõpetus ja eesti keel

Eesmärk:

- Õpilane teab mis on andmed ja kuidas andmeid (väär)kasutatakse

Tunniosa	Tunni sisu
Sissejuhatus tundi 3-5 min	Sissejuhatus ühe lausega: kes Sa oled (nimi) ning mis tänases tunnis toimuma hakkab. Sinu lühitutvustus, kes oled ja kus me oleme? Ühe lausega, miks tänane teema on Sinu arvates oluline?
Videotund ekspertidega 30 min	Youtube kanal: https://www.youtube.com/channel/UCC08WjpreqmSgZb0PJwqLFQ
Arutelu õpilastega 10 min	Arutelu läbiviimiseks toetavad küsimused: Kui paljud on kohanud sotsiaalmeedias infot või andmeid, mis on tundunud kahtlane? Millele tähelepanu pöörata, kui tahad aru saada, mingi andmetele tuginev väide on õige või vale?

Toetav materjal õpetajale (videotunni olulisemad punktid):

- 1) Kui inimesed tegutsevad kas päris- või internetimaailmas, siis jätab nende tegevus endast andmejalje. Kuid kõik jäetud jäljed pole ühtviisi head. Näiteks: sotsiaalmeedia postitus vs mõne infosüsteemi sissekanne selle kohta, kus koolis laps õpib.
- 2) Andmeid kasutades saab teha otsuseid, mis meie kõigi elu mõjutavad. Kuidas ma saan aru, kas otsuse aluseks olnud andmed on head (kvaliteetsed) või mitte? Õnneks on selleks olemas mõned lihtsad punktid, mida jälgida. Neid punkte kasutades on lihtsam: (a) ise uurimistööd teha (b) aru saada, kui mulle esitatakse valeinfot.
- 3) Millele tähelepanu pöörata, kui tahad aru saada, mingi andmetele tuginev väide on õige või vale:
 - a) Mõttele, kes ja miks seda infot esitab.
 - b) Kas on öeldud, kellelt ja kuidas need andmed kokku kogutud on? Erinevate ülesannete lahendamiseks võib olla vaja eri sorti andmeid. Kui noorte kohta võivad sotsiaalmeedia andmed anda üsna õige pildi, siis nende vanavanemate kohta kindlasti mitte.
 - c) Mõttele ajale ja kohale: kas USA uuringu põhjal võime teha järeldusi Eesti kohta.
 - d) Kui võimalik, hinda suurusjärgusid ja proportsioone.
- 4) Kuidas statistikaamet andmeid kogub. Rahvaloenduse näide.
- 5) Millised võimalused on statistikaameti kodulehel ja kuidas neid kasutada oma uurimistöös või info kontrollimisel.
- 6) Tänapäevane infokeskkond ja meedialoogika. Tähelepanumajanduse alustalad. Miks on sotsiaalmeedia tasuta? Mida meie kohta kogutud andmed näitavad?
- 7) Mis on infohäired (vana nimega tuntud ka kui „fake news“)? Mis tüüpi eksitavat infot on olemas? (Võimalus jagan või ei jaga näiteid sisse pikkida siinkohal.)
- 8) Meie tarbimisharjumused ja infokäitumine. Miks trollid trollivad? Miks meid eksitatakse? Kuidas

soodustavad algoritmid ühetaoliste arvamuste levikut?

Mina, teadlik meediatarbija. Mida saan mina kooliõpilasena teha, et eksitavat infot vähem leviks?
Millised praktilised nipid võiks endaga kaasa võtta?

Rohkem materjale ja artikleid leiab noorteinfo portaalist Teeviit: teeviit.ee/osale-sotsiaal-meediapadevuse-nadal/